

GÖNÜL DİNÇER ile SÖYLEŞİ

Gönül Dinçer, 1942 yılında Bursa'da doğdu. Robert Kolej Yüksek Bölümü (Şimdi Boğaziçi Üniversitesi) Elektrik Elektronik Dalını 1964 yılında bitirdi. Efsanevi hoca Cahit Arf'tan matematik dersi, mesleki eğitimi olarak da bilgisayar eğitimi aldı. 1975 yılında EMO Yönetim Kurulu üyesi olarak seçildi ve iki dönem görev yaptı.

-Gönül hanım, siz odamızın 1970'li yıllarda görev yapmış ilk kadın üyelerimizdensiniz. Anlattıklarınızla hem o dönemi yönetim kurulu hem de yaşam hikâyenizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz. 1964 yılında Robert Kolej Yüksek Bölümü (Şimdi Boğaziçi Üniversitesi) Elektrik Elektronik Dalından mezun oldunuz. Efsanevi hoca Cahit Arf'tan matematik dersi ve ayrıca mesleki eğitime yönelik olarak da bilgisayar eğitimi aldınız. Sonra iş hayatınıza atıldınız...

-Evet, burslu okuduğum için, beni Ankara'da Makine Kimya Endüstrisi'nin Gazi Fişek Fabrikasına elektrik mühendisi olarak tayin ettiler. Fabrika, Almanlar tarafından yapılmıştı ve makineli tüfek ve tabanca mermisi üretiyordu. Üretim esnasında barut doldurulurken sıkışma nedeniyle devamlı patlamalar olurdu. Benim görevim arıza olursa onu tamir etmektir. Tabii, bu konuda hiç pratiğim yoktu. Üstelik fabrika yeni olduğu için bana iş de çıkmıyor, öyle boş boş oturuyordum. Baktım böyle gitmeyecek, işçilere İngilizce kursu vereyim dedim. Çünkü dil bilmedikleri için şemaları okuyamıyorlardı ama iyi ustalar vardı içlerinde, benden çok daha becerikliydiler. Bir karatahta yaptırıp, öğle tatillerinde kurs vermeye başladım. Daha çok şema üzerinden meslek terimleriyle...

-Bu girişiminiz fabrika yönetimince nasıl karşılandı?

-Yönetimden önce işçilerden söz edeyim... Beni elektriğe çarptırdılar resmen. "Burada arıza var. Biz baktık; ama oradan değil, buradan" deyip kandırdılar. Onlara güvenerek, gösterdiklere yere şöyle bir elimle değer değmez çarptı elektrik beni. Bunlar kahkahayı patlattılar. Elimin onlar gibi alışık olmadığını biliyorlardı tabii. Ama ben yine de kursu sürdürmeye çalıştım. O zaman ehliyet sınavına filan girebilecekler, onun için de hazırlık olacaktı bu kurs. Çok memnun oldular.

Yönetime gelince; fabrika müdürü çağırdı bir gün, "Ne işin var senin öğle tatillerinde atölyede?" dedi. "Onlara İngilizce ve şema okumayı öğretiyorum" dedim. "Niye benden izin almayı, kendi başına iş yapıyorsun? Derhal buna son vereceksin. Odanda oturur, arıza olursa ona gidersen" dedi. Arkasında yeşil pilli perdesi olan kocaman bir oda ve kocaman bir masayla baş başa kalacak, beni çağırılmalarını bekleyecektim. Bürokratik çarkın içinde sıkıcı, bunaltıcı bir durumdu. Bir süre orada kendi kendime Almanca öğrenmeye çalıştımsa da ancak bir yıl katlanabildim bu duruma. Sonra burs bedelini ödeyip istifa ettim. İstanbul'a gelip, Sperry Univac isimli bir bilgisayar firmasında işe başladım.

-Elektrik Mühendisleri Odası'yla tanışmanız bu süreçte mi oluyor?

-Sürecin başında... MKE'de işe girerken odaya üye olmam gerekiyordu, yani 1965 yılında EMO üyesi olmuşum. Daha önce ama aynı yıl Türkiye İşçi Partisi'ne de üye olmuşum. O tarihte milletvekili genel seçimi (1965) vardı ve bununla ilgili olarak Tandoğan meydanında mitingler yapılıyordu.

-İstanbul'daki işyeriniz neredeydi?

-Harbiye'den Osmanbey'e doğru Nişantaşı'na giden yolla Şişli'ye giden yolun köşesine yakın bir yerdedi. Ancak bir süre sonra da oradan ayrılıp IBM'e geçtim. Orada daha iyi ücret veriyorlardı çünkü. Resmen onun için geçtim açıkçası. IBM'de çalışırken TİP ile de ilişkim sürüyor her gün işten çıkar çıkmaz partiye gidiyordum. Bu arada IBM'de sol eğilimli birkaç arkadaş ile birlikte Bilişim Sendikasını kurduk. Aldığımız ücret o zaman çalışanlar açısından Türkiye'deki en iyi ücretti. Ayrıca özel emeklilik, bir spor kulübüne üyelik gibi sosyal haklarımız da vardı.

-IBM'de kaç kişi çalışıyordu?

-Biz İstanbul'da büro çalışanları dahil 50-60 kişi kadardık. Ankara'da 40 kişi falan, biraz da İzmir IBM'de çalışan vardı.

-Toplu sözleşme yapabildiniz mi?

-Evet. Tabii, patron hiç ciddiye almadı bizim sendikal örgütlenmemizi, biz de toplu sözleşmeye çağırıldık. Sonunda uzlaşamadık tabii ve grev kararı aldık. "Bu işyerinde grev vardır" yazılı pankartı IBM'in önüne astık. O zaman Gümüşsuyu'ndayız. Karşımızda da Teknik Üniversite var. Oradaki çocuklar heyecanlandılar, IBM'de grev kararı alınmış diye. Hatta bir keresinde bizim yanımıza geldiler, "Kutluyoruz" diye bildiri dağıtıp gittiler, bastılar resmen işyerini. Hemen patron bizden şüphelendi. Vallahi, bizim ilgimiz yoktu. Onlar bize sempati göstermeye gelmişler, karşı karşıya duruyoruz ya.

-1968 yılında oluyor, değil mi bunlar?

-Evet.

-Bu 100-110 kişi içinde yaklaşık kaç mühendis vardı, onu hatırlayabiliyor musunuz?

-Hepsi mühendis değildi, bir de satış bölümünde çalışanlar vardı.

-20-30 kişi diyebilir miyiz?

-Evet, çoğu elektrik mühendisiydi. İki kadın mühendis daha vardı, benden 3 yaş büyüktüler.

-IBM şirketinin yönetim yapısı nasıldı, hatırlıyor musunuz?

-Amerikalı müdürümüz vardı, yani IBM'in şubesi idi. Zamanında Gündüz Pamuk'un (Orhan Pamuk'un babası) ilk genel müdürlüğünü yaptığı şirket IBM Türk Limited adıyla kurulmuştu. Bu biraz da Türkiye'deki yasalara uygun çalışmanın mecburiyetinden idi. Ama IBM'in Türkiye şubesi idi. Dolayısıyla muhabatımız

IBM Türk Limited Şirketiydi. Ama biz grev kararı alınca, Avrupa'dan, Amerika'dan yetkililer geldiler, bizi Hilton Oteli'ne çağırdılar, "Siz ne yaptığınızı zannediyorsunuz? Biz 100 ülkede çalışıyoruz, hiçbirinde sendika yok. Bir de utanmadan grev kararı aldınız" diye tehditkâr konuşmalar yaptılar. Sonra da bizim sevgili arkadaşlarımızın kimisini korkuttular, kimisini işten atarız diye tehdit ettiler. Sendika yönetimini değiştirdiler; ama sendikayı kapatamadılar. Tabii, grev kararı kalktı, uzlaşma yapıldı. Yine de o sendika yaşadı, hâlâ yaşıyor.

-IBM'in bilgisayar teknolojisi Robert Kolej'e göre nasıldı?

-Aynıydı. İkinci nesil bilgisayarlardan, üçüncü nesle doğru geçiliyordu, yani oda büyüklüğünde bilgisayarlardı. Bir disk vardı, gülle kaldırmış gibi omzunuz ağırdı, onu bir yerden alıp bir başka yere koyduğunuzda ki kapasitesi çok küçüktü.

-Portlarla çalışıyordunuz değil mi?

-Direkt birebir... O kadar küçük hafızaya bir programı yerleştirmek için, "Nasıl oynarım da çok maksatlı kullanırım" diye kafa yoruyordunuz.

-16 kilobaytlar düzeyinde miydi?

-Tabii. 16, 32. Sadece Teknik Üniversite'de IBM bilgisayar vardı. Orada da bir şeyler yapmaya çalışıyordu insanlar. Fortran'la yazılıyordu, çünkü o daha kolaydı.

-IBM'den nasıl ayrıldınız?

-Ben kendiliğimden ayrıldım. Dedim ki, "Burada bana hayat yok, en iyisi buradan ayrılmak..." O arada evlenmişim. Türk Hava Yolları'na ilk kez bilgisayar sistemi kurulacaktı. Ben oraya gidiyor "Nasıl bir sistem olacak?" falan diye bakıyordum. Onlar da eleman arıyorlar tabii, eleman yetiştirmeleri lazım. O arada bana, iş teklifi yaptılar.

"İyi ama bakın ben TİP üyesiyim. Sizin için sorun yaratmasın bu" dedim. Ne de olsa devlet kurumuydu. Darbe dönemi (12 Mart 1971) olduğu için, genel müdürlüğe bir havacı korgenerali getirmişlerdi; İhsan Gökşaran. Hiç unutmam... Sonra adı Lockheed skandalına karıştı (1976 yılında Lockheed Skandalı patlak vermişti. ABD Senato Dış İlişkiler Komisyon Başkanı Frank Church yaptığı bir açıklamada, Lockheed şirketinin askeri uçaklarını satabilmek için birçok ülkeyle birlikte Türkiye'ye de rüşvet verdiğini resmen açıklamıştı). Bizzat kendisiyle görüşmüştüm İhsan Gökşaran'ın. "Sorun olmaz efendim, biz iyi eleman bulmakta zorlanıyoruz. Sizin gibi bir eleman bulmuşken..." gibisinden şeyler söyledi. Eh en yetkilisi böyle diyorsa bence de sorun yok deyip işi kabul ettim. IBM'deki arkadaşlar, "Orası devlet kurumudur, seni yaşatmazlar" deseler de ben kararımı vermişim. Amaaa 3 aylık deneme süresi sonunda, "Maalesef işinize son veriyoruz" diye bir mektup tutuşturuverdiler elime! Bu arada korgeneralle DPT'ye bile gitmiştik. O zamanlar bilgisayar alımının gerekli olduğunu belirtip Devlet

Planlama Teşkilatından para tahsisi alınırdı. O sırada kendisine; “Ben politik tutumumu gizlememiş en baştan açıkça söylemiştim size, şimdi ne oldu?” diye sormuştum. “Bu beni de aşan bir olay” demişti sadece.

-Sonra ne yaptınız?

-İşsiz kaldım bir süre, sonra daha önce çalıştığım Sperry Univac bilgisayar firmasına yeniden başvurmak zorunda kaldım. O sıralar çalışabileceğim firma sayısı çok azdı çünkü. Neyse beni hemen işe aldılar.

-Orada ne kadar çalıştınız?

-Epeyce çalıştım, 1977'ye kadar...

-O dönemde EMO ile ilişkiniz nasıldı?

-Tabii EMO da 12 Marttan nasibini almıştı. Yöneticilerin bir kısmı cezaevinde kalıp sonra dışarı çıkmıştı. Örneğin Yavuz Çizmeci bunlardan biriydi. Onun gibi birkaç kişi daha vardı, o yıllarda öğrenci olan benden genç insanlar vardı. Aralarında ben hem tek kadındım, hem biraz da onlardan büyüttüm.

-EMO Yönetim Kuruluna girmeniz nasıl oldu?

-Biliyorsunuz, Odada bir önseçim yapıyor önce, ben de aday oldum.

-1974-1975 yılları mı?

-Evet, galiba 1975'di.

-Kaç dönem yöneticilik yaptınız?

-Sanırım 2 dönem.

-İki dönem üst üste... Peki, Oda çalışmaları nasıldı, hatırlıyor musunuz?

-12 Martın yarattığı travma sonrası, herkes arayış içindeydi. Oda daha çok proje denetimleriyle meşguldü, yani mesleki konularla ilgileniyordu. Onun dışında, siyasi olarak ne yapılabilir konusunda kafa yoruluyordu. Örneğin il koordinasyon kurulları filan o dönemler başlatıldı; yani daha önce yoktu, Odaların İstanbul şubeleri veya Ankara şubeleri birbirinden bağımsızdı. Biraz da politik bir yaklaşımla, güç birliği yapmak gerekir düşüncesiyle başlatılmıştı il koordinasyon kurulları oluşturulma çalışması.

-Odanın maddi durumu nasıldı, hatırlıyor musunuz? Aidatlar, gelirler...

-Çok kötü değildi. Durmadan proje onaylanıyordu. Tabii, Oda üyeliği kamuda da çalışsanız özel sektörde de çalışsanız zorunlu o zaman.

-Oda üye sicil numaranızı hatırlıyor musunuz?

-1940'di, onu hatırlıyorum.

-2-3 bin üye varsa... Şu anda sadece EMO İstanbul Şubesinin üye sayısı 15 bin ki, günümüzde kamuda çalışan mühendisler için Oda üyeliği zorunlu değil, biliyorsunuz. Onlar da olsa, herhalde bir 30-40 bin olur. Elektrik Mühendisleri Odasının –bilgisayar mühendisleri ayrılarak BMO'yu kurdular- Türkiye genelinde üye sayısı 50 bin civarında. 13 tane şubesi var.

O dönemde Odada yapılan bu mesleki denetim dışında sürdürülen başka faaliyet hatırlıyor musunuz?

-Diğer ülke odalarıyla da ilişki kurulması, onların ne yaptığını bakılması ve bir dayanışma yaratıp, fikir alışverişinde bulunulması üzerine bir girişimde bulunduk. Bu konuda Yavuz'la (Çizmeci) ben, dil biliyoruz diye görev aldık. Sosyalist ülkeler de dahil olmak üzere pek çok ülke odasına çeşitli yazılar yazdık. Sadece birkaçından cevap

geldi, bunlardan da Polonya hatırımında kalmış. Bir daha da bu işe girişmedik.

-Tek kadın yönetici siz miydiniz, bununla ilgili bir anınız var mı?

-Sanıyorum öyleydim. Gözlüklü bir genç kadın daha vardı; acaba ikinci dönem yönetim kuruluna girdi mi diye düşünüyorum. Eşi mi yoksa kendisi mi üyeydi, emin değilim ama odaya hep birlikte gelirlerdi; Teknik Üniversitede asistandı hatta...

-Siz bir yandan çalışmaya devam ediyorsunuz...

-Evet, bir yandan çalışıyorum. Bu arada, Univac, Boğaziçi Üniversitesine bilgisayar satmıştı fakat rektörleriyle yaptığım konuşmadan biliyorum; çok fazla personel eksikliği vardı üniversitede. Piyasadan da biliyordum. İstanbul'da bu konuda lisans veren bir tek üniversite yoktu; ne lisans dersi verecek hoca, ne programcı ne de operatör vardı. ODTÜ de yeni kurulmuştu. Lisans programı açmanın alemi yoktu. Ancak benim gibi piyasada çalışanlar gidip orada part-time ders verebilirlerdi. Bunun için bir önlisans programı başlatıp, teknik eleman yetiştirilmesi gündeme geldi. Programı birlikte hazırladık ve öğrenci kabulü yapıldı. Böylece Boğaziçi Üniversitesinde part-time ders vermeye başladım. O arada ben, 1976 yılıydı sanıyorum, Univac'tan ayrılıp, sendikaya geçtim. Çünkü DISK ve Maden-İş'in başlattığı grevler ve yeniden bir örgütlenme çabasıyla birlikte bu alanda çalışacak eleman ihtiyacı da başgöstermişti.

-Maden-İş sendikasına mı geçtiniz?

-Evet, Univac'ta aldığım ücretin beşte biri kadar bir ücretle Maden-İş'e geçtim ve Eğitim Dairesinde full-time çalışmaya başladım. İşimiz eğitim programları yapmaktı.

-EMO ile olan ilişkiniz zayıflamış olmalı artık...

-Evet, Odaya ancak seçimlerden seçimlere gidebiliyordum.

12 Martın yarattığı travma sonrası, herkes arayış içindeydi. Oda daha çok proje denetimleriyle meşguldü, yani mesleki konularla ilgileniyordu. Onun dışında, siyasi olarak ne yapılabilir konusunda kafa yoruluyordu. Örneğin il koordinasyon kurulları filan o dönemler başlatıldı;